

Nr 64.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken; given Stockholms slott den 4 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Walter Murray.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Murray anförde:

Till Kungl. Maj:t hava inkommit två framställningar angående bidrag av statsmedel för utvidgande eller upprättande av semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 54 häft. (Nr 64.)

*Bidrag för
utvidgning
av post-
männens
semester-
hem.*

Styrelsen för
svenska post-
mannaför-
bundet.

Sålunda har styrelsen för svenska postmannaförbundet, vilket representerar posttjänstemän, tillhörande 1—6 lönegraderna, i skrivelse den 2 september 1920 anhållit, att förbundet måtte erhålla ett statsanslag av 50,000 kronor till vidtagande av vissa ändrings- och utvidgningsarbeten för förbundets semesterhem å egendomen Charlottenborg i Kungsbarkarö församling av Västmanlands län.

Styrelsen har därvid anfört bland annat:

Förbundet hade år 1918 inköpt förenämnda egendom Charlottenborg för upprättande därstädes av ett semesterhem för förbundets medlemmar, och hade sedermera det för semesterhemmet ursprungligen avsedda området genom inköp av intilliggande områden utökats med ungefär hälften. Efter det vissa ändrings- och inredningsarbeten företagits å de å ifrågavarande områden befintliga byggnaderna, hade hemmet den 1 april 1919 tagits i bruk. Enligt de för hemmet gällande stadgar hade detsamma till ändamål att bereda förbundets medlemmar och deras familjer möjlighet att till självkostnadspris och i gott umgänge med likställda på bästa sätt tillbringa semesterledigheten.

Medel till inköp av fastigheten samt till nyssberörda ändrings- och inredningsarbeten hade erhållits därigenom, att förbundet efter vederbörligt tillstånd under åren 1916, 1917 och 1919 anordnat tre varulotterier till förmån för dess understödsfond och semesterhem. Dessa lotterier hade inbragt tillsammans 225,000 kronor, varav 135,000 kronor använts för semesterhemmet. Av sistnämnda belopp återstode nu, efter gäldandet av köpeskillingen för egendomen samt bekostandet av förenämnda arbeten därstädes, 30,000 kronor.

De erfarenheter, förbundet haft av semesterhemmet, vore synnerligen gynn-samma. Hemmet, vilket vore öppet för hela den kår, omkring 3,500 medlemmar, som förbundet representerade, samt jämväl, i mån av utrymme, för vederbörandes familjer, hade alltsedan det öppnats varit, särskilt under den s. k. säsongtiden, så talrikt besökt, att det befintliga bostadsutrymmet, vilket utgjordes av sammanlagt 14 rum och 3 kök, visat sig otillräckligt och nu behövde utökas. Man hade därvid tänkt sig att till bostadsändamål omändra en å egendomen befintlig stallbyggnad. Ritningar härför funnes utarbetade och vore kostnadsförslag infordrade från tre byggmästare i orten. De uppgjorda kostnadsberäkningarna slutade å omkring 50,000 kronor, vartill komme utgifterna för anskaffande av möbler med mera.

Ekonomiska förhållanden gjorde emellertid, att styrelsen för semesterhemmet för närvarande icke såge någon utväg att förverkliga utvidgningsplanerna. För semesterhemmet funnes visserligen tillgängligt ovannämnda belopp 30,000 kronor, men styrelsen ansåge, att denna tillgång för framtiden borde utgöra ett ekonomiskt underlag för betäckande av underhållskostnader, reparationer, oförutsedda utgifter med mera. Att söka anskaffa medel på den väg, som tidigare för förbundets ändamål använts, nämligen genom anordnande av lotterier, ansåge förbundet icke tillrådligt, utan nödgades förbundet begära ett statsanslag för ändamålet.

Av vid ansökningen fogade stadgar för semesterhemmet framgår, bland annat, att förvaltningen av hemmet omhänderhaves av en styrelse,

vilken utses av postmannaförbundets ombudsmöte, att styrelsens ledamöter äro solidariskt ansvariga för under styrelsens vård ställda ekonomiska värden, att styrelsens förvaltning granskas av förbundets revisorer samt att styrelsen icke äger försälja, bortbyta eller pantsätta någon del av hemmets fasta egendom utan att ombudsmötet eller den förstärkta förbundsstyrelsen därtill lämnat bifall.

Generalpoststyrelsen har den 28 september 1920 avgivit infordrat utlåtande över ifrågavarande framställning och därvid i huvudsak anfört följande: Generalpoststyrelsen.

Statsmakterna hade vid upprepade tillfällen lämnat understöd till upprättande av vilo- och rekreationshem för personal vid statens järnvägar och telegrafverket. Till nu ifrågavarande hem, postmännens semesterhem, vilket vore det enda i sitt slag inom postverket, hade staten åter icke bidragit i annan mån än att Kungl. Maj:t medgivit generalpoststyrelsen att av det å postverkets stat för driftkostnader uppförda förslagsanslag till gratifikationer med mera för vart och ett av åren 1919 och 1920 använda högst 5,000 kronor såsom resebidrag åt tjänstemän, som begagnade sig av semesterhemmet ifråga. Samma skäl, som talat för att statsmakterna lämnat bidrag till vilohemsrörelsen inom andra kommunikationsverk, kunde emellertid anföras för beviljande av bidrag till semesterhem för postverkets personal. Postarbetet vore mycket uppslitande samt i vissa fall hälsovådligt och medförde sålunda, att behov av rekreation för personalen uppstode. Då nu postverket skulle vid fall av sjukdom bekosta sin personal läkarvård och medicin och till större delen avlöna vikarie för sjukledig tjänsteman, låge det i postverkets intresse att understödja ett företag, vars uppgift vore att öka personalens arbetsduglighet och stärka motståndskraften hos densamma. Generalpoststyrelsen vitsordade dels att semesterhemmet vore av stort gagn för personalen och därigenom indirekt för postverket samt skulle bliva det än mer efter den ifrågasatta utvidgningen, dels att hemmets skötsel motsvarade de anspråk, som borde ställas på detsamma.

Vidkommande storleken av det understöd, som ifrågasattes, ville generalpoststyrelsen frambålla, att det numera förelåge anbud å utförande av de föreslagna ombyggnadsarbetena för ungefär 25,000 kronor. Styrelsen hölle före, att hela utvidgningen, inberäknat rummens inredning, skulle kunna verkställas för en summa, som icke behövde mera avsevärt överstiga 30,000 kronor. Semesterhemmets reservfond uppginge visserligen till detta belopp, men då denna fond icke borde åtminstone i mera avsevärd mån minskas, på det att företagets ekonomi icke måtte äventyras, ansåge sig styrelsen kunna tillstyrka, att bidrag av postmedel lämnades till belopp motsvarande hela den nyssnämnda, ungefärliga kostnaden för utvidgningen, eller 30,000 kronor. Lämpligast vore, att om bidrag av postmedel lämnades till företag av nu ifrågavarande slag, detsamma skedde med visst belopp till särskilt angivet ändamål. Omkostnader för företagets drift borde åter såvitt möjligt bäras av dem, som vistades å hemmet. Därest framställningen bifölles, syntes det böra åligga generalpoststyrelsen att övervaka, att eventuellt beviljade medel icke utanordnades, förrän det angivna ändamålet uppnåtts eller sålunda då de nya lokalerna vore färdiga att tagas i bruk.

Departementschefen.

Som generalpoststyrelsen erinrat, hava statsmakterna vid flera föregående tillfällen lämnat understöd till vilo- och rekreationshem för personal vid statens järnvägar och telegrafverket. Jag hänvisar i sådant hänseende till Kungl. Maj:ts propositioner den 13 maj 1914, nr 102, den 30 december 1916, nr 24, den 29 april 1918, nr 386, och den 12 mars 1920, nr 243, samt riksdagens i anledning av dessa propositioner fattade beslut. Vad telegrafverket angår, finnes, jämlikt riksdagens tidigare lämnade medgivande, i verkets stat för driftkostnader upptaget ett särskilt anslag för vilohemsrörelsen, från vilket smärre bidrag utgå till de befintliga vilohemmens årliga utgifter med mera, varemot frågor om beviljande av engångsbidrag för nya vilohem fortfarande påkalla riksdagens medgivande.

Den nu av styrelsen för svenska postmannaförbundet gjorda framställningen om anslag av statsmedel till utvidgning av postmännens semesterhem avser, vad postverkets lägre personal angår, att tillgodose huvudsakligen samma syfte, som sålunda tidigare för vissa av de övriga kommunikationsverken vunnit statmakternas stöd. Av de i ärendet lämnade upplysningar framgår visserligen, att semesterhemmet har till sitt förfogande ett kapital om sammanlagt 30,000 kronor. Då emellertid dessa medel lämpligen, på sätt i framställningen avses, synas böra reserveras för underhållskostnader, reparationer och oförutsedda utgifter med mera, lär staten böra lämna sin medverkan till ifrågavarande otvivelaktigt av behovet påkallade utvidgning av semesterhemmet. I huvudsaklig överensstämmelse med vad i tidigare motsvarande fall ägt rum torde såsom villkor för det begärda understödets beviljande böra föreskrivas, dels att generalpoststyrelsen skall äga utse en ledamot i semesterhemmets styrelse, och dels att i händelse av hemmets eventuella upphörande dess tillgångar ej må användas för ändamål, som ej av generalpoststyrelsen godkänts. Stadgarna för hemmet böra alltså undergå ändring i nu ifrågavarande hänseenden, innan understödet utbetalas.

Bidrag till inrättande vid Hosjö av vilohem för telefonister.

Telegrafstyrelsen.

Vidare har telegrafstyrelsen i skrivelse den 20 oktober 1920 gjort framställning, att av telegrafverkets medel finge till Gävle rikstelefonisters vilohemsförening utan personlig ansvarighet under år 1921 utbetalas ett belopp av högst 40,000 kronor som bidrag till gäldande av föreningens kostnader för inrättande av ett vilohem vid Hosjö anhaltstation å järnvägslinjen Gävle—Falun. Styrelsen har därvid anfört huvudsakligen följande:

För närvarande finnes sammanlagt fyra vilohem för telefonister vid telegrafverket, och såsom ägare av dessa stode särskilda, av telefonisterna för ändamålet bildade ekonomiska föreningar utan personlig ansvarighet. Ett av dessa

hem hade tillkommit genom enskild donation utan att telegrafverkets medel behövt tagas i anspråk därför, under det att av de tre övriga hemmen ett helt och hållet samt två till större delen bekostats med telegrafmedel. Därutöver hade telegrafverket med riksdagens medgivande lämnat bidrag till vilohemmens årliga utgifter.

Nu vore fråga om upprättande av ett nytt vilohem, i det att en nybildad förening, Gävle rikstelefonisters vilohemsförening utan personlig ansvarighet, anhallit om bidrag till ett vilohem för föreningen.

Föreningen hade, sedan ett kapital av 25,500 kronor av telefonisterna i Gävle sammanbragts för ändamålet samt överlämnats till föreningen, i början av januari 1920 inköpt ett mindre jordområde med därå befintliga byggnader invid Hosjö anhaltstation å järnvägslinjen Gävle—Falun. Av köpeskillingen, 28,000 kronor, hade 17,000 kronor erlagts kontant och återstoden gäldats genom övertagande av betalningsansvaret för två inteckningar å sammanlagt 11,000 kronor, varigenom föreningen kunnat till inköp av inventarier disponera återstoden av det sammanbragta kapitalet eller 8,500 kronor. Sedan vilohemmet trätt i verksamhet, hade det givetvis i likhet med de andra hemmen kunnat paräkna bidrag till vissa utgifter från det i driftkostnadsstaten för telegrafverket uppförda auslaget till vilohemsrörelsen.

Vilohemmet vid Hosjö hade emellertid aldrig kunnat tagas i bruk, enär detsamma den 26 juni 1920 drabbats av åskeld, därvid den rymligaste av hemmets byggnader, en villa om 8 rum, 2 hallar, blomsterrum och kök, blivit svårt härjad. Villan hade visserligen varit brandförsäkrad och föreningen hade uppburit en brandskadeersättning av 31,000 kronor, men hade föreningen samtidigt måst inlösa nyssnämnda inteckningar å 11,000 kronor. Föreningen hade då till att börja med tagit i övervägande att sälja den brunna fastigheten och sedan med användande av försäljningssumman samt återstoden av försäkringssumman söka anskaffa ett vilohem å annan plats. Detta hade emellertid visat sig vara utförligt. För föreningen hade då ingen annan utväg stått övrig än att sätta den eldhärjade byggnaden i stånd igen. Detta hade måst ske omedelbart för att den icke skulle alldeles fördäras. Härtill hade emellertid erfordrats omkring 55,000 kronor förutom 5,000 kronor till fullbordande av villans inredning, eller sammanlagt 60,000 kronor. Det skulle för övrigt icke stannat vid detta belopp, därest icke en enskild person utfäst sig att kostnadsfritt tillhandahålla en del byggnadsmaterialier. Till gäldande av nyssnämnda belopp, 60,000 kronor, disponerade föreningen allenast 20,000 kronor, d. v. s. återstoden av försäkringssumman efter förenämnda inteckningars inlösande. För så vitt icke telegrafverket kunde träda emellan med det felande beloppet 40,000 kronor, hotade företaget att gå helt om intet. Utlovad försträckning från banker hade nämligen uteblivit på grund av den mellankommande penningbristen. Under förutsättning att det erforderliga statsbidraget ställdes i utsikt hade emellertid en enskild person erbjudit sig att, intill dess bidraget bleve tillgängligt, lämna föreningen lån mot ränta å nämnda belopp, på det att bygget icke måtte behöva avbrytas och onyttiga kostnader därigenom förorsakas föreningen.

Telegrafstyrelsen har slutligen framhållit dels att de ovannämnda, redan befintliga vilohemmen vore otillräckliga och det nya vilohemmet väl behövt, särskilt för telefonisterna i nedre Norrland, dels att anvisande av det nämnda beloppet, 40,000 kronor, icke torde förorsaka någon nämnvärd inverkan på det i 1921 års riksstat beräknade överskottet av telegrafverkets rörelse.

Departement-
schefen.

Under åberopande av de skäl, som tidigare anförts för statens medverkan vid upprättande av vilo- och rekreationshem för personal vid kommunikationsverken, samt med hänvisning till de ömmande förhållandena i föreliggande fall får jag tillstyrka bifall till telegrafstyrelsens framställning. Det må härvid endast framhållas, att i föreningens stadgar, som av mig infordrats, finnas beträffande val av styrelse och behållningens användande i händelse av föreningens upplösning meddelade samma bestämmelser, som gälla för övriga vilohemsföreningar för rikstelefonister, till vilka statsunderstöd tidigare beviljats.

Med hänvisning till vad sålunda anförts, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att till svenska postmannaförbundet må under i statsrådsprotokollet angivna villkor av postmedel under år 1921 utbetalas ett belopp av högst 30,000 kronor för utvidgning av förbundets semesterhem å Charlottenborg i Kungsbarkarö socken av Västmanlands län;

dels ock att till Gävle rikstelefonisters vilohemsförening utan personlig ansvarighet må av telegrafverkets medel under nämnda år utbetalas ett belopp av högst 40,000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för ett vilohem invid Hosjö anhaltstation å järnvägslinjen mellan Gävle och Falun.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.